

cum illo addito veram esse propositionem illam, dum inquit, solum ratione humanæ naturæ, prædestinationem competere Christo. Sed hoc statim latius disputandum est. Ubi etiam explicabuntur solutiones ad 1 et 3. Solutio vero ad 2 facilis est.

ARTICULUS III.

*Utrum prædestinatio Christi sit nostræ prædestinationis exemplar*¹.

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod prædestinatio Christi non sit exemplar nostræ prædestinationis; exemplar enim præexistit exemplato. Nihil autem præexistit æterno. Cum igitur prædestinatio nostra sit æterna, videtur quod prædestinatio Christi non sit exemplar nostræ prædestinationis.

2. Præterea, exemplar ducit in cognitionem exemplati. Sed non oportuit quod Deus duceretur in cognitionem nostræ prædestinationis ex aliquo alio, cum dicatur Rom. 8: Quos præscivit, hos prædestinavit. Ergo prædestinatio Christi non est exemplar nostræ prædestinationis.

3. Præterea, exemplar est conforme exemplato. Sed alterius rationis videtur esse prædestinatio Christi, quam prædestinatio nostra, quia nos prædestinamur in filios adoptionis; Christus autem est prædestinatus Filius Dei in virtute, ut dicitur Roman. 1. Ergo ejus prædestinatio non est exemplar nostræ prædestinationis.

Sed contra est quod August. dicit in lib. de Præd. Sanct.²: Est præclarissimum lumen prædestinationis et gratiæ ipse Salvator, ipse Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus. Dicitur autem lumen prædestinationis et gratiæ, in quantum per ejus prædestinationem et gratiam manifestatur nostra prædestinatio, quod videtur ad rationem exemplaris pertinere. Ergo prædestinatio Christi est exemplar nostræ prædestinationis.

Respondeo dicendum, quod prædestinatio dupliciter potest considerari. Uno modo, secundum ipsum actum prædestinantis; et sic prædestinatio Christi non potest dici exemplar nostræ prædestinationis; uno enim modo et eodem actu æterno prædestinavit Deus nos et Christum. Alio modo potest prædestinatio con-

¹ 3, d. 40, q. 3, art. 3, et Rom. 1, lect. 3, col. , fin.

² Cap. 15, in princ., tom. 7.

siderari secundum illud, ad quod aliquis prædestinatur; quod est prædestinationis terminus et effectus. Et secundum hoc prædestinatio Christi est exemplar nostræ prædestinationis, et hoc dupliciter. Primo quidem quantum ad bonum ad quod prædestinamur. Ipse enim est prædestinatus ad hoc, quod esset Dei Filius naturalis; nos autem prædestinamur ad filiationem adoptionis, quæ est quedam participata similitudo filiationis naturalis. Unde dicitur Roman. 8: Quos præscivit et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui. Alio modo, quantum ad modum consequendi istud bonum, quod est per gratiam, quod quidem in Christo est manifestissimum, quia natura humana in Christo nullis suis præcedentibus meritis est unita Filio Dei. Et de plenitudine gratiæ ejus nos omnes accepimus, ut dicitur Joan. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod illa ratio procedit ex parte illius actus prædestinantis. Et similiter dicendum ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod non est necessarium quod exemplatum exemplari quantum ad omnia conformetur, sed sufficit quod exemplatum aliquantulum imitetur suum exemplar.

COMMENTARIUS.

Affirmat D. Thom. cum August., lib. de Prædest., cap. 15, et de Bono perseverantiæ, cap. ult., cui consentiunt cæteri Theologi, in 3, dist. 40, ubi Albert., dub. ult.; Durand., q. 2; Palud., q. 3; Bonav., dist. 11, art. 1, q. 1; et Alens., 3 par., q. 3, memb. 5; et in superioribus satis declarata est hæc D. Thom. conclusio, disp. 5, sect. 2. Neque hoc loco oportet plura addere, quia res est facilis.

ARTICULUS IV.

*Utrum prædestinatio Christi sit causa nostræ prædestinationis*¹.

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod prædestinatio Christi non sit causa nostræ prædestinationis; æternum enim non habet causam. Sed prædestinatio nostra est æterna. Ergo prædestinatio Christi non est causa nostræ prædestinationis.

2. Præterea, illud, quod dependet ex simplici Dei voluntate, non habet aliam causam nisi Dei voluntatem. Sed prædestinatio nostra

¹ 3, dist. 40, q. 3, art. 3.

DISPUTATIO L,

In quatuor sectiones distributa.

DE MODO LOQUENDI CIRCA PRÆDESTINATIONEM CHRISTI

Propono disputationem hanc sub hoc titulo, quia de prædestinatione Christi quoad rem ipsam nulla mihi superest disputatio, his suppositis quæ in disp. 5 tradita sunt. Unum enim certa fide indubitatum est, scilicet substantialem unionem duarum naturarum, divinæ et humanæ, in una persona Filii Dei, fuisse ab æterno prædestinatam a Deo, ut recte hic D. Th., art. 1, docuit, et colligitur ex Paulo, 1 ad Corint. 2, dicente: *Loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus ante secula in gloriam nostram*; et ideo, ad Ephes. 1, hoc mysterium vocat *sacramentum voluntatis Dei*, et c. 3 vocat *sacramentum absconditum a seculis in Deo*. Et ratio clara est, quia prædestinatio, quamvis ad omnes effectus divinæ voluntatis accommodari possit, ex usu tamen Theologorum potissimum esse dicitur in operibus gratiæ et gloriæ; sed hæc unio est maximum opus divinæ gratiæ, quod Deus absoluta et efficaci voluntate ab æterno voluit, ut in tempore fieret; ergo ab æterno fuit hoc opus prædestinatum et præordinatum a Deo. In quo autem signo rationis nostro modo intelligendi præordinatum fuerit, et propter quam præcipue rationem, et quem gradum vel rationem causæ teneat inter alia divina opera, in citato loco fuse explicatum est. Solum ergo superest ut dicamus de variis locutionibus, quibus hæc eadem res explicari potest, vel loquendo de Christo, seu de hoc homine, aut de Verbo, seu divino supposito, aut de humana natura, vel in ordine ad prædestinationem præcise dictam, vel cum relatione ad aliquem certum terminum, de quibus sigillatim dicendum est.

SECTIO I.

An simpliciter verum sit Christum, aut Filium Dei, ab æterno esse prædestinatum.

1. Nonnulli Theologi negant ita nobis esse simpliciter loquendum. Et ratio reddi potest, quia quod non potest absolute dici de Filio Dei, nec de Christo potest simpliciter dici; sed Verbum, vel Filius Dei non potest simpliciter dici prædestinatus, quia hæc vox præ-

ea simplici voluntate Dei dependet. Dicitur enim Ephes. 1: *Prædestinati secundum propositum ejus; qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suæ. Ergo prædestinatio Christi non est causa nostræ prædestinationis.*

3. Præterea, remota causa, removetur effectus. Sed remota prædestinatione Christi, non removetur nostra prædestinatio, quia etiamsi Filius Dei non incarnaretur, erat alius modus possibilis nostræ salutis, ut Augustinus dicit, in lib. de Trinitat.¹ Prædestinatio ergo Christi non est causa nostræ prædestinationis.

Sed contra est, quod dicitur Ephes. 1: *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum.*

Respondeo dicendum, quod si consideretur prædestinatio secundum ipsum prædestinantis actum, prædestinatio Christi non est causa nostræ prædestinationis, cum uno et eodem actu Deus prædestinaverit ipsum et nos. Si autem consideretur prædestinatio secundum terminum prædestinationis, sic prædestinatio Christi est causa nostræ prædestinationis. Sic enim Deus præordinavit nostram salutem ab æterno, prædestinando ut per Jesum Christum compleretur. Sub prædestinatione enim æterna non solum cadit id quod est fiendum in tempore, sed etiam modus et ordo, secundum quem est complendum in tempore.

Ad primum ergo et secundum dicendum, quod rationes illæ procedunt de prædestinatione secundum prædestinantis actum.

Ad tertium dicendum, quod si Christus non fuisset incarnandus, Deus præordinasset homines salvari per aliam causam, sed quia præordinavit incarnationem Christi, simul cum hoc prædestinavit ut esset nostræ salutis causa.

COMMENTARIUS.

Hic articulus etiam est in superioribus explicatus, nam de duplici genere causæ potest hæc quæstio intelligi, finali et meritoria, et de finali diximus in disp. 5, sect. 2, Christum esse causam finalem nostræ prædestinationis, quod ex modo loquendi Scripturæ, Conciliorum, et Patrum ostendimus. De causa autem meritoria, in disp. 41, dum esset sermo de Christi merito, fuse satis disputatum est.

¹ Lib. 13, cap. 40, non procul a princ., tom. 3.

destinatus, prout est in usu Theologorum, quando de aliquo absolute dicitur, significat illum per divinam voluntatem esse ab æterno ordinatum ad aliquod esse divinum, seu ad suam beatitudinem; hoc autem dici non potest de Filio Dei, qui suam beatitudinem non habet ex prædestinatione, sed per æternam generationem.

2. Dico primo: Christus, in quantum homo, est ab æterno prædestinatus. Est communis et certa conclusio. Et probatur facile, quia Christus, in quantum homo, ab æterno est a Deo dilectus, et ordinatus ad perfectissima dona gratiæ et gloriæ, quæ illi ut homini ab æterno præparata sunt; propriissime ergo et perfectissime potest dici prædestinatus, multo magis quam alii homines electi. Et confirmatur, quia Christus, in quantum homo, est Filius Dei naturalis ratione gratiæ unionis; sicut ergo hæc unio ab æterno prædestinata est, ita et Christus, ut homo, est prædestinatus.

3. *Christus ab æterno prædestinatus.* — Dico secundo: Christus Dominus absolute, et sine alia determinatione in subjecto vel prædicato posita, vere ac proprie dici potest prædestinatus. Hæc est mens D. Thomæ hic, in art. 4, et aliorum Theologorum, in 3, dist. 7; Alens., 3 part., quæst. 3, et est fere aperta sententia August., de Prædestinat. Sanct., c. 15, et de Bono perseverant., c. ult., et tr. 105 in Joan., et colligitur ex Petr., c. 4, 1 Canon., ubi hoc sensu vocat Christum: *Agnus immaculatus, præcognitum quidem ante mundi constitutionem, manifestatum autem novissimis temporibus*; et ex Paul., 1 ad Cor. 2, ubi loquens de sapientia incarnata, *quam nemo principum hujus sæculi cognovit*, dicit, eam prædestinasse Deum ante tempora secularia, ut ibi Chrysost. et alii exponunt; unde Concilium Tolet. XI sic de Christo loquens inquit: *Per hoc quod de Maria Virgine natus est, et prædestinatus esse credendus est.* Ratione probatur, quia Christus significat quid subsistens in duabus naturis, divina et humana; sed hoc ipsum, ut Christus subsistat in duabus naturis, prædestinatum est ab æterno; ergo et Christus simpliciter dici potest ab æterno prædestinatus. Secundo, Christus simpliciter dicitur glorificatus, exaltatus, etc.; cur ergo non poterit dici prædestinatus, cum omnia hæc prædicata dicantur de Christo ratione assumptæ naturæ? Tertio, cum aliquis dicitur prædestinatus simpliciter, vel intelligi potest ratione beatitudinis, ad quam est electus et

ordinatus, vel ratione existentiae, quia, scilicet, ordinatus est ut sit in rerum natura; sed Christus maxime est electus ad beatitudinem, et ordinatus est ut subsistat in duabus naturis, quod est esse Christum, ut dictum est; ergo.

4. *Objectio.* — *Responsio.* — Dices: subsistere in duabus naturis, pertinet quasi ad ipsam Christi constitutionem et compositionem; sed quæ pertinent ad constitutionem rei, non cadunt sub prædestinationem ejus, ut notavit D. Thom., lectione 3, super ad Rom. 1; ergo. Respondetur: quando compositio vel constitutio rei est mere naturalis, illa non proprie cadit sub prædestinationem tanquam terminus ejus, quia prædestinatio, ut nunc loquimur, respicit supernaturalia bona; at vero in Christo ipsamet illius constitutio, et quasi compositio, non est mere naturalis, et ideo vere ac proprie prædestinata est, et ab illa potest Christus simpliciter prædestinatus denominari.

5. Dico tertio: Verbum, seu Filius Dei non potest simpliciter dici prædestinatus, proprie loquendo. Hanc conclusionem pono propter rationem dubitandi in principio positam, et est communis Theologorum, in 3, dist. 7, Bonav., Richard., Durand. et Palud., quia, licet Verbum aliquid in humanitate habeat ex divina prædestinatione, non tamen ex illa habet ea quæ pertinent ad esse simpliciter, vel beatitudinem simpliciter ipsius Verbi, sicut per illam locutionem absolute dictam significatur. Unde ex principiis dialecticæ potest assignari differentia inter has propositiones: *Verbum, aut Christus est prædestinatus*, nam prædestinatio cum significet actum animæ, applicat suum significatum subjecto formaliter sumpto; unde, cum de Christo dicitur, cadit in ipsum, ut subsistens est in duabus naturis, quia, ut sic, vere est prædestinatus; cum vero dicitur de Filio Dei, videtur illi tribui secundum se, et ideo in rigore non est vera locutio, nisi addatur determinatio, *in quantum homo*.

6. Dico quarto: cum relatione ad aliquem terminum dici potest Verbum, seu Filius Dei esse prædestinatus ab æterno, ut in tempore fiat homo. Ita docet D. Thom. hic, art. 2, ad secundum; Alensis, Scot., et alii supra citati. Et ratio est, quia designando illum terminum, satis explicatur Verbum non simpliciter ad esse, vel ad beatitudinem Verbi, sed secundum quid esse prædestinatum, ut sit homo, sicut etiam dici potest præordinatum, ut uniatur

humanitati. Et confirmatur, nam proprie dicitur Verbum factum homo; ergo et prædestinatum ut sit homo.

7. *Objectio.* — *Responsio.* — Sed contra, quia nomen prædestinationis significat, prædestinatum, esse ordinatum ad aliquod beneficium, vel gratiam suscipiendam; respectu autem Verbi, non est beneficium aut gratia, quod fiat homo. Propter hoc Durandus dixit, illam locutionem in rigore esse falsam; D. Thom. vero solum dixit esse minus propriam. Unde respondetur, in rigore ad veritatem illius locutionis, non esse necessarium ut gratia fiat ei qui denominatur prædestinatus, sed satis esse ut ex gratia, quæ alteri facienda prædestinatur, alius quasi per denominationem extrinsecam prædestinatus ad talem terminum dicatur. Quod exemplo accommodate declaratur, nam Verbum dicitur factum caro, non per mutationem in ipso factam, sed per mutationem humanitatis, ex qua resultat in Verbo talis denominatio; sic igitur poterit Verbum dici prædestinatum ut fiat homo, non quia ex vi prædestinationis sit illi aliqua gratia conferenda, sed humanitati, vel huic homini, quatenus objectum est hujus prædestinationis, ut jam explicabimus. Et ideo merito dixit D. Thom., illam locutionem esse minus propriam, quia in illa ponitur Verbum, ut objectum hujus prædestinationis, cum tamen non Verbum secundum se, sed ut est Christus, seu hic homo, habeat rationem talis objecti, ut in sequenti sectione dicitur.

SECTIO II.

An dici possit Christus prædestinatus ut sit Filius Dei naturalis.

1. *Locus Pauli ad Rom. 1.* — Fundamentum hujus quæstionis sumptum est a Theologis ex verbis Pauli a Rom 1: *Paulus, servus Jesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem; qui prædestinatus est Filius Dei in virtute secundum Spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Jesu Christi Domini nostri*; et ideo hæc verba Pauli prius diligenter explicanda sunt, et deinde scholastica controversia terminanda.

2. *Prima expositio.* — Est igitur prima Sanctorum Græcorum expositio, qui non de Christi prædestinatione, sed de ejus manifes-

tatione hunc locum intelligunt; non enim legunt, *Qui prædestinatus est, sed, Qui declaratus est.* Græca enim exemplaria non habent hoc loco verbum *προορίζω*, quo solet Paulus prædestinandi actum significare, ut constat ad Roman. 8, et 1 ad Cor. 2, ad Eph. 1; sed habet verbum *ὁρίζω*, quod per verbum declarandi optime verti potest; id enim proprie significat, et optime quadrat contextui, et reddit facilem ac expeditum sensum, videlicet, licet Christus sit factus secundum carnem, tamen declaratum esse Filium Dei, primo in virtute patranda miracula; secundo, in spiritu sanctificandi homines per doctrinam, per imperium efficax, per meritum et satisfactionem suam, denique per virtutem mittendi Spiritum Sanctum; tertio, per suam resurrectionem ex mortuis. Ita legunt et exponunt Chrys., Theophyl. et Theod., et alii Græci expositores, ad Rom. 1; Cyril., lib. 1 de Fide ad Regin.; Damasc., lib. 4 de Fide, c. 19. Quæ sane expositio satis probabilis est, supposita præsertim illa lectione, seu significatione vocis. Non tamen nobis est relinquenda vulgata lectio, sed omnino retinenda. Primo, propter illius auctoritatem. Secundo, quia antiqui Patres Latini ita legunt, et de propria prædestinatione verbum illud interpretantur. Ambros., Hieron., Anselm. ibi; August., lib. 12 de Trinitate, c. 6, et de Prædest. Sanct., c. 15, de Bono perseverant., c. ult., et tract. 105 in Joan.; Hilar., lib. 7 de Trinit.; Irenæ. (si inter Latinos numerandus est), lib. 3 contra hæres., cap. 48 et 32. Tertio, quia verbum *ὁρίζω*, propriissime significat *animo statuere, proponere, seu definire*; ut Actor. 2, ubi ait Petrus, *hunc definito consilio*, etc., Græca lectio habet *ὁρισμένη βολή*, et c. 17, *definiens statuta tempora*, græce *ὁρίσας*. Unde Tertul., contra Praxeam, legit in hoc loco Pauli ad Rom. 1: *Qui definitus est.* Et eodem modo videtur legisse et interpretatus esse Origen., lib. 1 super ad Roman., ubi, licet differentiam constituat inter verbum *destino* et *prædestino*, tamen, relata ad actum mentis divinæ, idem prorsus significant, quia ea, quæ Deus fieri definit, etiam prædefinit, cum ejus definitio semper antecedit; est enim æterna, res autem definita in tempore fit. Unde Dionys., c. 5 de Divin. nom., circa finem: *Divinas, inquit, voluntates, eorum quæ sunt definitivas, prædestinationes Theologia vocat.*

3. *Secunda expositio.* — Retenta igitur vulgata lectione, est secunda lectio et expositio,

quæ affirmat participium *prædestinatus*, non ex parte prædicati, sed ex parte subjecti constituendum esse, ita ut non dicatur Christus prædestinatus esse Filius Dei, sed potius ille, qui est factus et prædestinatus secundum carnem, dicatur esse Filius Dei. Juxta quam lectionem et expositionem Christus in eo loco appellatur prædestinatus absolute; non tamen explicatur terminus ad quem prædestinatus est; nam, licet ille prædestinatus dicatur esse Filius Dei, non tamen dicitur hoc esse Filii Dei, esse terminum illius prædestinationis. Hanc expositionem refert hic Cajetanus ex Origene, et non improbat, sed potius ita refert ut approbare videatur. Sed non placet. Primo, quia est contra omnium Patrum ac expositorum lectionem ac sensum. Secundo, quia non quadrat contextui, sed illi potius vim infert, ut clarius patet ex textu græco, qui, ad litteram translatus, sic habet: *De Filio suo factus ex semine David secundum carnem, definito Filio Dei in virtute; ex quo contextu clare satis constat, illud participium definito, seu prædestinato, adjective, non substantive teneri, atque adeo non habere rationem subjecti, sed prædicati, sicut et participium illud, factus, præsertim cum eodem modo dicatur, qui prædestinatus est, sicut, qui factus est. Denique nisi participium illud, prædestinatus, jungatur cum verbis sequentibus, vix possunt commode explicari, ut ex sequentibus magis constabit. Concludamus igitur, in hoc loco dici Christum ut hominem esse prædestinatum Filium Dei, seu ut esset Filius Dei; quo autem sensu hoc dicatur, non eodem modo ab omnibus exponitur.*

4. *Tertia expositio.* — Est ergo tertia expositio, quæ hanc prædestinationem refert ad humanitatem quæ prædestinata dicitur, ut sit unita Filio Dei: ita Aymo, et Hugo in Paulum. Sed quidquid sit de re ipsa, seu de prædestinatione humanitatis, de qua infra dicam, tamen (ut recte D. Thomas hic, art. 1, ad 2, dixit) hæc expositio nullo modo potest verbis Pauli accommodari. Tum quia evidenter constare potest ex ipso contextu objectum hujus prædestinationis esse Filium Dei, vel Christum ut hominem, illum enim refert relativum illud, *qui*; tum etiam quia dicitur prædestinatus ut sit Filius Dei; at vero humanitas neque est Filius Dei, neque prædestinata est ut sit Filius Dei.

5. *Quarta expositio.* — Est igitur quarta expositio, Christum, vel Filium Dei, dici prædestinatum, non tamen absolute et simplici-

ter, ut sit Filius Dei, sed ut esset in virtute secundum Spiritum sanctificationis, id est, ut ad nos descenderet cum potestate et efficacia ad sanctificandos homines *ex resurrectione mortuorum*, id est, moriendo, et resurgendo pro hominibus, *quia mortuus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram.* Vel, secundum Spiritum sanctificationis, quem ex mortuis resurgendo ad nos misit, *non enim fuit Spiritus datus, donec Jesus fuit glorificatus*; vel denique quia prædestinatus est ut nos sanctificaret sanctificatione perfecta et consummata qualem habebunt Sancti, quando in Christo ex mortuis resurgent. Hanc expositionem indicavit Cyril., dicto lib. 1 ad Reg.; et placuit Augustino, in expositione inchoata epistolæ ad Roman., quem sequitur Titelm., in eadem epistolam, collat. 4; et Cajet. ibid. Et est sane probabilis, nam illud relativum, *qui prædestinatus est*, aperte videtur referre ipsum Filium Dei, de quo sermo præcesserat, quia, sicut dicitur *qui factus est*, ita dicitur, *qui prædestinatus est*; sed in priori parte refertur Filius Dei; ergo et in posteriori. Unde sicut in priori additur illa particula *secundum carnem*, ad limitandum et explicandum terminum illius effectiois, ita in posteriori additur illa particula, *secundum Spiritum sanctificationis*, ad indicandum et limitandum terminum illius prædestinationis: Filius enim Dei cum sit æternus, et per se beatus, non potest simpliciter dici prædestinatus, ut supra etiam diximus, sed prædestinatus est, ut assumeret humanitatem, in qua virtutem ac potestatem haberet sanctificandi homines. Denique hoc maxime quadrat cum textu græco, qui non habet relativum *qui*, sed per adjectiva dicitur hoc modo: *Facto secundum carnem, prædestinato Filio Dei in virtute secundum Spiritum sanctificationis.* Solum potest contra hanc expositionem objici, quia propria et perfecta ratio prædestinationis refertur ad illud bonum, quod excellentius est in prædestinato, et ideo in puris creaturis prædestinatio dicitur in ordine ad beatitudinem, quia hoc est perfectissimum bonum earum; at vero respectu Christi Domini, esse sanctificatorem hominum, non est excellentius bonum ejus; majus enim est esse Filium Dei; ergo. Sed hæc obiectio non est magni momenti, tum quia non est necesse Paulum loqui de perfectissimo termino prædestinationis; tum etiam quia, si ipse Filius Dei est objectum talis prædestinationis, ut dicta expositio supponit, non pote-

rit tam proprie dici prædestinatus, ut sit Filius Dei, quam ut sit homo habens virtutem ad sanctificandos homines. Sit igitur hæc expositio probabilis.

6. *Quinta expositio.* — Quinta tamen expositio est, ut Christus dicatur prædestinatus esse Filius Dei, non quidem Filius naturalis, qualis est per æternam generationem, sed ex resurrectione mortuorum, nam sicut Psalm. 2 loquitur Pater ad Filium dicens: *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, quod dictum esse ratione resurrectionis exponit Paul., Actor. 13, ita dici potest Christus *prædestinatus Filius Dei ex resurrectione mortuorum*; est enim resurrectio veluti generatio quædam, propter quod etiam ad Ephes. 1 vocatur Christus *primogenitus ex mortuis*. Quæ expositio non displicet Augustino in citata expositione inchoata, et eam indicat Hieronymus, super ad Rom. 4; et clarius docent Anselm. et Primas. Mihi tamen non admodum placet, primo, quia Paulus aperte loquitur de Filio Dei naturali per æternam generationem, cum inquit: *De Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem*; ergo eodem modo loquitur de Filio Dei, cum subdit: *Qui prædestinatus est Filius Dei*; alias in eodem brevi contextu æquivoce uteretur illa voce; quod sine causa evidenti admittendum non videtur. Deinde, quia juxta hanc expositionem oportet conjungere illa verba, *qui prædestinatus est Filius Dei*, cum illis, *ex resurrectione mortuorum*, prætermisiss intermediis, scilicet, *in virtute secundum Spiritum sanctificationis*; quæ tamen constructio duriuscula est; propter quod (ut dixi) non omnino placet, quamvis non sit contemnenda hæc interpretatio, præsertim si alias non excludat.

7. *Sexta expositio.* — Sexto ergo exponitur Christum dici esse prædestinatum Filium Dei verum ac naturalem, non quia sit prædestinatus, ut sit, sed ut cognoscatur esse Filius Dei, juxta usitatum phrasim Scripturæ, qua interdum dicitur tunc aliquid fieri, cum manifestatur, ut Apocalyp. 5 dicitur: *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere divinitatem*, non in re, hoc enim non cecidit sub meritum, sed in aliorum cognitione et manifestatione. Ad hunc ergo modum, dici potest prædestinatus Filius Dei, non ut filiationem in re ipsa accipiat, sed illius cognitionem et manifestationem, quæ facta est per virtutem miraculorum, per Spiritum sanctificationis, et resurrectionem Christi ex mortuis. Quæ expositio eadem est cum expositione Græcorum, et ad

eam accommodat verba vulgatæ editionis, illamque amplectuntur Ambrosius, et Gloss. ordinaria, et ex Scholasticis, Durand. et Palud. Et est probabilis, solumque illud obstare potest, quia minus proprie interpretatur verba Pauli, cum tamen omnis verborum proprietates servanda sit, quoad fieri possit.

8. *Septima expositio et propria.* — Ultimo ergo exponitur hic locus cum omni verborum proprietate, ut ille idem homo, qui factus dicitur secundum carnem, dicatur prædestinatus ab æterno, ut in tempore vere ac proprie sit Filius Dei naturalis. Hæc est expositio Augustini locis in principio citatis; quam indicat etiam Bernardus, l. 5 de Consideratione, circa finem, dicens: *Divinitas hominem illum qui prædestinatus est Filius Dei, sibi copulanti et eam approbant Beda, et Glossa interlinealis, et Lyran., Chartus., et Adamus, in Paul.; et ibidem D. Thomas, et hic, et in 3, d. 7, ubi Magister, et fere alii Scholastici eandem sequuntur; Bonav., art. 2, q. 3; Richard., a. 2, q. 3; Scotus, q. 3; Alensis, 3 p., q. 3, memb. 2 et 3; Marsil., q. 7, a. 1. Ad quam sententiam exponendam duo agenda sunt. Primo enim explicare oportet, quo sensu illa locutio vera ac propria esse possit. Deinde quomodo accommodari possit ad litteram seu verba D. Pauli.*

9. Tota vero difficultas in explicanda hac locutione, *Christus est prædestinatus Filius Dei*, in hoc posita est, quia objectum prædestinationis non debet includere terminum ejusdem prædestinationis; ut homo dicitur prædestinatus ad gloriam, quia gloria non includitur in conceptu hominis; at vero non dicitur prædestinatus, ut habeat animam rationalem, quia homo ut sic includit hujusmodi animam; Christus autem Dominus in suo conceptu includit divinum suppositum Filii Dei; ergo nullo modo potest dici prædestinatus, ut sit Filius Dei naturalis. Propter similem enim rationem negavimus supra, q. 16, Christum, vel hominem factum esse Deum, vel Filium Dei, quia, scilicet, Christus, vel hic homo, includit divinum suppositum; ergo eadem ratione negandum est esse prædestinatum Filium Dei. Unde Durand., dist. 7, q. 3, quem ibidem Palud., q. etiam 3, et alii sequuntur, negat illam propositionem esse veram in sensu rigoroso, sed explicandam esse in sensu improprio; ita ut participium illud *prædestinatus*, cadat in totam propositionem. Sicut superius dicebamus de hoc, *homo factus est Deus*, quia factum est ut verum sit, ho-